

A Felsőoktatási és Tudományos Tanács véleménye és javaslatai a Bologna rendszerű képzés hazai bevezetésének tapasztalatairól

1. Előzmények

A Felsőoktatási és Tudományos Tanács (továbbiakban: FTT) 2009. január 13-14-én megtartott ülésén Palásti Kovács Béla OKM és MRK által felkért szakértő ismertette a Bologna rendszerű képzés MRK munkabizottsága által készített előterjesztését. Az OKM szakállamtitkára Dr. Manherz Károly szakállamtitkár úr írásban kérte az FTT véleményét az előterjesztett anyaggal kapcsolatosan.

A Bologna képzési rendszerre való áttérés értékelése és a módosítások megtétele az oktatáspolitikai legfontosabb eleme, meghatározza a felsőoktatási stratégia teljesülésének hatékonyságát (pl. minőségi képzés) és meghatározóan befolyásolja magyar humán potenciál alakulását. Az FTT az előterjesztés nyomán széleskörű véleménynyilvánítást kért testülete tagjaitól, szakértőitől, de a véleménykérésről szerzett információ alapján több – a felsőoktatásban meghatározó – személyiség írásban is segítette véleményünk kialakítását. A megküldött vélemények a Bologna rendszerű képzés szinte minden elemére kiterjedtek, így azokat tematikus csoportokba rendezve foglaljuk össze. Külön mellékeljük Dr. Barakonyi Károly professzor úr „Bologna értékelését” azzal, hogy Professzor Úr kezdetektől szakértőként figyelte az új oktatási rendszerre való áttérés és a nemzetközi tendenciák közötti összefüggéseket és ezt részletes szakmai elemzéssel értékeli, ami rendkívül tanulságos lehet a stratégia alkotók és az oktatáspolitikai minden szereplője számára. Az FTT felhívja a figyelmet arra, hogy a 2008. végén megjelent az országértékeléseken alapuló OECD tanulmány, amely áttekinti az európai felsőoktatási térségben a Bologna folyamat érvényesülését és további tennivalóit. Javasoljuk – a nemzetközi elemzésben foglaltak tükrében – kiterjeszteni a vizsgálatot a Bolognai elvek mindegyikének teljesülésére (nemzetközi mobilitás, európai munkaerő-piaci dimenziók, képesítési keretrendszer stb.). Az 1. sz. mellékletben közölt rövid tanulmány erre tesz kísérletet.

Az FTT tudatában van annak, hogy az új képzési rendszer bevezetésének és felfutásának folyamatát tudja értékelni, az első végzős évfolyamnak munkaerő-piaci elhelyezkedéséről még csak a 2004-ben kísérleti jelleggel elindított informatikai szakon végzetteknél rendelkezünk információkkal.

A felsőoktatási és munkaerő-piaci fórumokon azt tapasztaljuk, hogy a társadalom és a felsőoktatás szereplői elfogadták a Bologna rendszerű képzés bevezetését, a szakmai munka az új struktúrán belüli képzési szerkezet folyamatos átalakítására, korszerűsítésére irányul. Az átalakítás egyik alapértéke, hogy az a felsőoktatási szakemberek szakmai munkájára épült, melyet az OKM szakemberei foglaltak jogszabályi keretekbe.

A következőkben összefoglaljuk az FTT fórumain az átalakításról kialakult véleményt.

2. A felvételi rendszerrel kapcsolatos vélemény

A felsőoktatási felvételi rendszer központosított rendszere az adminisztratív elvárásokat jól teljesíti, de az új képzési rendszerben elszakadni látszik a felsőoktatás iránti társadalmi érdeklődés valós folyamataitól. A Budapest központú országban a főváros felé megnyilvánuló növekvő érdeklődés azt eredményezi, hogy a vidéki fejlesztést megalapozó befektetői érdeklődés a rendelkezésre álló felsőfokú szakemberek hiányában külföldi területek (pl. Szlovákia) felé irányul. A vidéki felsőfokú szakember hiány 10-15 éves fejlődési egyenletlenségeket idéz elő, amit a redukálásra ítélt vidéki felsőoktatás nem lesz képes ellensúlyozni. Célszerű iránynak látszik az intézményi autonómián alapuló olyan felvételi rendszer működtetése, amelyben a felvételi eljárásról és annak

lebonyolításáról az intézmény dönt, a jelentkezés és felvétel informatikai feladatait a központi rendszer végzi. Javaslatainkat alátámasztja az a tény, hogy a jelenlegi rendszerben néhány (4-5ezer) hallgató marad ki a továbbtanulás lehetőségeiből és az igazi minőségi szűrő nem az érettségi vizsga, hanem a felsőoktatásban megkövetelt teljesítmények teljesítése (ld. tanulmányaikat el sem kezdők és az első féléves vizsgákon elbukók száma). A felvétellel kapcsolatosan konzultálni kell az esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód szakembereivel. Kétségtelen, hogy egy differenciált (Európában is ismert gyakorlaton alapuló) felvételi rendszer alkalmassá válhat az intézmények minősítésére is, de az ebből eredő társadalmi megítélését érvényesíteni lehet a finanszírozásban vagy fenntartói megállapodásokban (differenciált, intézményspecifikus normatíva bevezetése teljesítményfüggő eltérésekkel stb.). Kialakulhat az elit, a kutató, szolgáltató, régiós egyetem funkciója és differenciálódhatnak az ezekhez rendelt erőforrások.

Nagy a dilemma az MSc/MA képzésekre való felvételi rendszer kialakítása, amelyben jellemző:

- hogy több MSc/MA képzésnél a meghirdetett kritériumok kiszorítják a keresztmobilitás lehetőségét, leginkább a saját intézményeik alapképzéseiben szerzett diplomákat ismerik el.
- A felvételi kritériumok szigorítása azokon a területeken, ahol széleskörű érdeklődőkkel számolnak az intézmények és kevésbé adnak lehetőséget a korábban végzettek jelentkezésének.
- Nincs az intézményeken belüli, illetve a képzési területek közötti olyan stratégia, amely megnyugtatóan biztosítaná az állami finanszírozott keretek elosztását. A munkaerő-piaci szervezetek hiányolják az e kérdéskörben kifejtendő véleményük fórumainak működtetését. A MAB és az FTT működtetett fórumai javítanak ezen a helyzeten, de nem elegendők, a döntéshozók felé való véleményközlésük nem hatékony.
- A mesterszakokra való jelentkezés tendenciáit 1-2 év tapasztalata után szakmai fórumokon értékelni kell az európai térség országaiban kialakult gyakorlattal összhangban.
- Többen hiányolják a BSc/BA és MSc/MA képzésekre irányuló stratégiai együttműködéseket a főiskolai és egyetemi szektor között. Ez motiválná egy újabb integrációs kör kialakítását is. Kétségtelen tény, hogy a közös képzések meglévő feltételei nehezítik az együttműködéseket, amit célszerű újra szabályozni, hiszen az Ftv. legutóbbi módosítása a hazai szigorítással szemben kinyitotta a külföldi képző intézmények előtt a hazai képzés lehetőségét.

3. Az alapképzési szakstruktúrával kapcsolatos vélemények

A Bologna rendszerű képzés alapszak rendszerét nem érte olyan bírálat, ami indokolná a szakrendszer teljes átalakítását. A továbbiakban összefoglaljuk az MRK javaslatával kapcsolatos véleményünket és további bővítési javaslatokkal élünk elsősorban a munkaerő-piaci szereplőkkel való konzultáció alapján.

Az FTT **nem támogatja** az MRK előterjesztésben szereplő szakoknak az osztatlan képzések körébe való felvételét:

- filmrendező képzés,
- tájépítészeti mérnök képzés.

Az említett szakok oktatása az EU-ban többségében kétciklusú képzési formában történik és a munkaerő-piaci szereplők sem tartják indokoltnak a változtatást, annál is inkább, mert több alapszokról való átmenet esetében indokolt lenne a keresztmobilitás támogatása.

Az osztatlan erdőmérnök képzés esetében a munkaerőpiac véleményének maximális figyelembe vételét javasoljuk.

A szakstruktúrára vonatkozó javaslatok a következők:

- Agrár terület
Az alapképzés 8 félévre való kiterjesztését az FTT nem támogatja az EU-s gyakorlat még a korábban megfogalmazott gyakorlati félév bevezetését sem igazolja vissza. A gyakorlati félév tartalommal való megtöltése láthatóan a következő időszak feladata.
- Bölcsészettudományi terület
A régészeti alapképzési szak létesítését – megértve az ELTE BTK szakmai érveit – az FTT nem támogatja.
- Társadalomtudományi terület
Nincs változtatási javaslat.
- Informatikai terület
Nincs változtatási javaslat.
- Jogi és igazgatási terület
Az üzleti jogi alapszakra vonatkozó javaslatot részletes munkaerőpiac elemzéssel kellene alátámasztani. A munkaerő-piaci partnereink részletes szakmai elemzést igényelnek, ennek hiányában a szak létesítését az FTT nem támogatja.
- Nemzetvédelmi és katonai terület
A javasolt két önálló két képzési területre vonatkozó javaslatot (védelmi, valamint katonai képzési területek) az FTT támogatja. Ehhez igazodjanak a képzési terület elnevezései is.
- Gazdaságtudományi terület
A jelenlegi alapszak rendszer változtatását az FTT nem támogatja, a szolgáltatástudományra irányuló javaslat megalapozatlan, nem találtunk nemzetközi gyakorlatban működő ilyen elnevezésű szakot. A szóösszetétel erőltetett egy a tudomány eredményeit gyakorlatban hasznosítható szektorban.
- Műszaki képzési terület
A pedagógusképzést csupán részlegesen, de érinti a műszaki alapképzési szak rendszerében megjelenő műszaki szakoktatói szak vonatkozásában az OKJ szakképzettség bemeneti feltételeinek megkérdőjelezése. E tekintetben a szakképzés és a gyakorlati oktatás fontosságát illetően indokolt a bemeneti feltételek fenntartása, amely ösztönzőleg hat a középfokú szakképzésre (szakközépiskolák 13-14. évfolyamának elvégzésére, technikus végzettség megszerzésére), ami hosszabb távon egyértelműen a képzés minőségfejlesztését szolgálja.
A gazdasági folyamatok alakulására és a munkaerőpiac igényére tekintettel az FTT támogatja a logisztikai mérnök és a jármű- és mobilgép mérnöki alapszak létesítését. A logisztikai alapszak a műszaki képzési területhez tartozzon, hiszen a kezdeményezés arról a területről érkezett és kidolgozó ilyen tartalmat fogalmaztak meg előterjesztésükben.
- Orvos- és egészségtudományi terület
Az alapképzési szak szerkezetét alapvetően bővíteni javasoljuk, az új alapszak rendszert és a szakirányokat a következők szerint javasoljuk átalakítani.
Orvosi laboratóriumi analitikus alapszak
 - orvosdiagnosztikai laboratóriumi analitikus szakirány

- orvosi kutatólaboratóriumi szakirány

Orvosi sugáralkalmazási alapszak

- radiográfus szakirány
- nukleáris medicina szakirány
- sugárterapeuta szakirány

Optometrista alapszak

- optometrista szakirány

Egészségügyi szervező alapszak

- egészségbiztosítási szakirány
- egészségügyi szervező szakirány
- egészségturizmus szervező szakirány

Ápolástudományi és sürgősségi ellátás alapszak

- ápoló szakirány
- szülésznő szakirány
- mentőtiszt szakirány

Dieto- és fizioterápia alapszak

- gyógytornász szakirány
- dietetikus szakirány

Egészségügyi gondozás és prevenció alapszak

- közegészségügyi-járványügyi ellenőr
- védőnő szakirány

Az FTT az egészségügyi szakmáktól részletes indoklást kért és ezek alapján támogatja a bővítést.

- Pedagógus képzési terület

A csecsemő és kisgyermek nevelő alapképzési szak létesítését az *FTT támogatja*, bár megjegyezzük, hogy a kétségtelen szakmai progresszió ellenére ez a javaslat a képzési szint megemelésére feltételezhetően intézményi érdekeket szolgál. Ezt is figyelembe véve javasoljuk a támogatást.

- Természettudományi terület

A Bologna rendszerű képzési rendszerben ezt a területet érte a legtöbb kritika, de újabb alapszak alapítására nem érkezett javaslat. A természettudományi terület tanárképzési struktúráját célszerű tovább vitatni, a felvételi rendszer átalakítása iránti igény megfontolandó, de tapasztalatok hiányában korainak ítéljük a korrekció előkészítését. A természettudományi terület képzése iránti érdeklődés csökkenésének okait, a közoktatás feladatait több fórumon vitatják. A közoktatás és média szerepének elemzése e területen megkerülhetetlen, a fiatalok tudatformálásához a mainál korszerűbb módszerek szükségesek. A természetismeret képzési ág és a természetismeret alapszak törlését javasoljuk.

- Művészet és művészetközvetítés területei

Új alapszak létesítésére vonatkozó javaslat nem érkezett.

Javasoljuk a fenti módosítások további szakmai egyeztetését és a „Bologna rendszerbe” való átvezetését.

4. Az alapképzési szakok első kibocsájtása után szerzett tapasztalatok

Az FTT tagjai részletes összevetést készítettek a Bologna rendszerű képzés alapidokumentumainak és a kétévente tartott miniszteri értekezletek dokumentumaiban foglaltak és a magyar átalakítás folyamat jellemzői között. Ennek átfogó értékelését adja meg Barakonyi professzor mellékelt dolgozata. Az FTT tagjai által tett kiemelt kritikai észrevételek:

- A Bologna jelentés nem helyez elegendő hangsúlyt a tagállamok felsőoktatási rendszerével való együttműködésre. A többlépcsős képzés megvalósult, a kreditrendszert bevezettük, a hallgatói mobilitás feltételei adóttak. Ennek az értékelésnek erősen ellentmond az a tény, hogy a szakterületek anyagaiban elvétve találkozni európai dimenzióval, az agrárképzés, és a pedagógusképzés ezt a szót sem említi. Sajnos azt kell megállapítani, hogy az európai dimenzió a három fokozat bevezetésével megoldott, többet ez ügyben nem kell tenni. Az összes háttéranyag legrövidebb és legelnagyoltabb fejezetei a nemzetközi kapcsolatok, értelmezésük enyhén szólva sem egységes.
- Azt lehet mondani, hogy a magyar egyetemek még mindig sokkal inkább befelé fordulnak és saját illetve a konkurens egyetemek- főiskolákkal vannak elfoglalva, mintsem a tagállamok egyetemeivel való együttműködéssel. Kivételként az orvosi képzés és a társadalomtudományi képzési terület jelentkezik, ahol néhány intézmény nemzetközi összefogással dolgozta át tanmenetét.
- Nem mentség erre a magatartásra az sem, hogy néhány helyen az olvasható a jelentésekben, miszerint az Európai Unió felsőoktatási rendszere nem egységes, nincs követendő példa.
- Az egyetemek megmaradtak nemzetközi területen a kétoldalú kapcsolatok ápolásánál, ami elsősorban a hallgatói mobilitás területén még hozott számottevő javulást azonban az oktatói mobilitás érezhetően nem javult. A közös képzések tekintetében, amely a többi ország felsőoktatási rendszereivel való együttműködés egyik alapvető területe lehetne, a MAB jelenlegi állásfoglalása szerint hazai intézménnyel túlzott követelmények szerint indítható közös képzés, az új Felsőoktatási törvény módosításai azonban januártól bármely EU ország akkreditált képzését MAB véleményének kikérése beengedi Magyarországra. A közös képzések feltételeinek túlzott szigorítása nem teszi lehetővé, hogy intézmények stratégiai együttműködései kereteiben bizonyos területeken megosztva oktassanak az erősebb kompetencia elve alapján, megszüntetve ezzel intézményi párhuzamosságokat.
- Magyarország felsőoktatásának az EU felsőoktatási rendszereivel való összehangolása formálisan megtörtént, tartalmi és érdemi szinkronizálódás – néhány kivételtől eltekintve – nem volt jellemző. Sajnos felsőoktatásunk elmulasztotta azt a lehetőséget, hogy az átállással összhangban tartalmi és módszertani korszerűsítéseket hajtson végre, a nemzetközi tapasztalatok beépülése a rendszerbe nem történt meg. A felsőoktatás nemzetközivé válása ugyanakkor megkövetelné ezt a dimenziót is, ehhez viszont szükség lenne olyan alap kutatásokra, amelyek meghatározzák az oktatáspolitikai hosszabb távú- immár európai értelemben is vett irányát.
- A munkaerő-piaci szereplők felé sok esetben elmaradt az új oktatási rendszer kommunikációja, a KKK-k jóváhagyásában a munkaerőpiac szereplői és szervezetei nem kaptak érdemi szerepet, annak ellenére, hogy a véleményük kikérésére irányuló MAB és FTT fórumokon az érdeklődés minden szakmai szervezet részéről kiemelkedő volt.
- A műszaki területeken végzetek szakmai felkészültségét az illetékes szakmai kamarák alacsony szintűnek értékelik, a mérnökképzés látványos színvonal csökkenéséről adnak tájékoztatást, miközben felvetik a régi technikus képzés hiányát és a szakmunkásképzés nem kielégítő színvonalát. Célszerű lenne a felsőoktatási szakképzés (FSZ) kérdését újra felvetni és a munkaerőpiac szakképzési hozzájárulást és innovációs járulékot fizető szereplőivel annak struktúráját megvitatni.
- Levonható következtetés a BSc képzések gyakorlati jellegének hiánya az új tantárgyi programokban.

- Az új oktatási rendszerre való átállásnál hibás döntés volt az alap és mesterképzési szakok szétválasztása és bevezetéssel kapcsolatos döntések nem kellő harmonizálása.
- Az elmúlt évek konstrukciós munkálatait a természettudományos képzés részéről folyamatosan kísérte az az igény, hogy a két képzési ciklus közvetlenebbül kötődjön egymáshoz. Az alapképzés és a mesterképzés közvetlen továbblépési garanciákkal és alapvetően intézményi érdekek szerint megvalósítandó átalakítása ugyanakkor jelentősen ellentmond a felsőoktatás egészében alkalmazandó többciklusú képzési koncepciónak. Bár e terület szakmai preferenciája indokolt, azonban véleményünk szerint ezt a problémát nem a rendszer módosításával, hanem a keretszámok és egyéb ösztönző eszközök (ösztöndíjak) segítségével lehetséges kezelni.

Az alapképzéshez kapcsolódóan az FTT tagjai további, általánosnak tekinthető probléma felvetéssel éltek. Ezek a nyelvvizsga követelményekhez, a gyakorlatorientált képzési jelleghez és a felzárkóztatási kurzusok bevezetéséhez kapcsolódnak.

A diplomához való eljutást jelentősen korlátozzák a nyelvvizsgához kötött követelmények. A hallgatókra hárítható felelősségen túlmenően felül kell vizsgálni az intézményi nyelvi képzés rendszerét és javaslatot kell tenni hatékony módszerek bevezetésére. Az FTT tagjainak tapasztalatai alapján a Debreceni Egyetem „gördülő tudáson” alapuló nyelvképzési rendszere tűnik a leghatékonyabbnak. A követelményeket nem javasoljuk változtatni.

Az alapszakok akkor töltik be gyakorlatorientált, piacképes ismeretek átadásának funkcióját, ha ezek feltételei adottak, illetve a gyakorló helyekkel kötött megállapodásokkal dokumentáltak, illetve ha az intézményi hátterek adottak. Célszerű lenne a MAB akkreditációs eljárását kiegészítő olyan minősítő vizsgálat kezdeményezésével, amelyben a munkaerőpiac szereplőivel kibővített bizottság – standardokat rögzítve – végezné el a közbelső akkreditációs eljárás keretén belül a gyakorlatorientált képzés feltételeinek meglétét és ennek hiányában kezdeményezné az akkreditáció felülvizsgálatát. Ez a vizsgálat a gyakorlati félétet feltételező képzéseknél feltétlenül indokolt és a szakképzési hozzájárulást folyósító cégek érdekeltsége mentén érdemivé tehető.

Az alapképzés másik problémája a felzárkóztató kurzusok rendszerének bevezetése. Az intézmények rendelkeznek az ezt célzó gyakorlattal, de törvényi háttér hiányában legális megoldások eddig nem születtek, általában a fakultatív tárgyak keretében végzik ezt a képzés kiegészítést. A távoktatás és más informatikai eszközök bevonásával láthatóan lehet eredményeket elérni, bár a versenyorientált felfogással a megvalósuló rendszerek bevezetése ellentétes, mégis érdemes lenne a hozzáértő szakemberekkel való érdemi konzultáció lefolytatása.

A képzési és kimeneti követelményeket a munkaerő-piaci képviselők túl általánosnak tartják és felvetik az alapképzésben adható szakképesítés lehetőségét is üzleti szakoknál. Javasolják a már jóváhagyott dokumentumok felhasználók általi véleményezését és szakmai szervezetek által jóváhagyott módosítását.

A műszaki és természettudományos képzésre való jelentkezés visszaesését az FTT tagjai és szakértői a közoktatásban kialakuló értékrend váltásra, a fiatalok véleményformálásában kulcsszerepet játszó média politikára hárítják a felelősséget. Több felsőoktatási intézmény erősítette a középiskolákban való jelenlétét, elsősorban a természettudományos tárgyak oktatásának segítségével és a tehetséggondozás területén. Ennek kiterjesztésére ösztönző eszközöket, versenyeket, elismeréseket kell bevezetni, ilyen rendszereket működtetni.

A legkritikusabb észrevételek a tanárképzés területeihez kapcsolódnak. A diszciplinák szakemberei a pedagógiai tárgyak mesterképzésben lévő túlsúlyát vitatják, a BSc/BA kimenetek munkaerő-piaci

értékét igen alacsonynak ítélik és szükségesnek tartják a képzési területek közötti váltás elősegítését.

5. A Bologna rendszerű képzés két ciklusának illesztése

Az MSc/MA képzési szinten közel 300 szak akkreditációja és az ezren felüli szakirány jóváhagyása történt meg. Az illesztés a két szint között napjainkban valósul meg, de már ma látható, hogy célszerűbb lett volna a két ciklust egyidőben fejleszteni. Az egyidejű kialakítás egységesebb szerkezetet eredményezett volna, az egymásra épülés, a keresztmobilitás elvei eredményesebben érvényesülhettek volna, nyitottabb lehetne a rendszer a korábban diplomát szerzők fogadása iránt. Az akkreditációs szakmai anyagokból látszó tendenciák a mesterképzés szintjén:

- A kimenetek megfogalmazásánál nem érvényesültek a munkaerő-piaci „üzenetek”, a tudásra és készségekre vonatkozó felhasználói igény. Ebből következik az a fórumainkon elhangzó gyakori kijelentés, hogy azt oktatjuk, amit tudunk, illetve ahol kiemelkedő tudományos háttérrel rendelkezünk. A felsőoktatás szereplőiben máig nem tudatosult, hogy a kibocsájtott diplomák versenyképességét ma már az európai piacon mérik meg és az ott kialakuló követelményrendszerből kell visszavezetni oktatási rendszerünk képzési elemeit.
- Az intézmények mesterszak struktúrája a meglevő kapacitások átrendezésére épült, általában nincs belső stratégia a finanszírozott keretszámok belső elosztására az egyes szakok, szakirányok indítására és szüneteltetésére, az oktatói terhelés kiegyenlítésének módszereire.
- A 2009. évi jelentkezéseket követően folyamatosan figyelemmel kell kísérni az érdeklődés alakulását és rugalmas kapacitás hasznosítás rendszereit kell kidolgozni.
- A mesterszakoknál felértékelődik a nemzetközi mobilitás iránti igény, aminek finanszírozási háttere ma is esetleges, a képzési normatívák ilyen célra fordítását tovább kellene gondolni.
- A bemeneteknél előírt követelmények attól függenek, hogy az adott mesterszak milyen merítési bázisra számíthat. A hallgatói létszám fogyásával egyidejűleg prognosztizálható a bemeneti követelmények „lazítása”, ami a későbbi képzés minőségére egyértelműen hathat.
- Az alap- és mesterszakok rendszere a főiskolák és egyetemek együttműködését is ösztönzi, a stratégiai szövetségek keretében az intézmények és szintek közötti átjárás természetessé válik, ami kirajzolhatja egy következő intézményi szervezeti vagy hálózaton keresztüli integráció természetes kereteit. Az oktatáspolitikának ezeket az együttműködések közvetett eszközökkel támogatni vagy szabályozni szükséges.

Prognózisunk szerint a mesterképzés iránti érdeklődés kezdetben a reál képzési területeken alacsony lesz, a humán területeken a kereteket meghaladó érdeklődésére lehet számítani. A következő 2-5 év során ezt a tendenciát folyamatos, kutatások végzésével alátámasztott módon követni kell. Az FTT olyan állami szabályozó/ösztönző rendszer kialakítását szorgalmazza, ami a hallgatói érdeklődés és munkaerő-piaci igény harmonizációját eredményezi és segíti az intézményi kapacitások hatékony kihasználását.

6. Munkaerő-piaci visszajelzések a Bologna rendszerű képzésről

A Bologna rendszerű képzés kulcseleme a munkaerő-piaci igény folyamatos közvetítése a felsőoktatás szereplői felé. Az FTT feladatának tartotta a munkaerő-piaci szereplők tájékoztatását az új képzési rendszerről és a vélemények közvetítését a felsőoktatás felé. A szakmai kamarák, foglalkoztatói szervezetek, szövetségek, tanácsok nagy érdeklődéssel vettek részt az általunk szervezett fórumokon, de a rendkívül hasznos vitákon túlmenően publikálható következtetések alig keletkeztek. Ez elsősorban a munkaerőpiac rendkívül változó helyzetéből

adódik. Az FTT az ezen a területen projekt keretében végzett vizsgálatainak tapasztalatairól folyamatos tájékoztatást ad.

Fontos jelzésnek ítéljük, hogy több befektető a hazai betelepülés kapcsán konkrét szakember igényt fogalmaz meg, amely teljesítésének hiányában eláll a magyarországi terveitől. Ha válaszolni tudunk igényeikre (szakemberek biztosítása), akkor hozzájárulhatunk a térségek gazdaságfejlesztési folyamataihoz (távközlési befektetések, Mercedes, szolgáltató központok települése stb.). Ez a folyamat felértékeli a régió önkormányzati, gazdasági és felsőoktatási vezetőinek együttműködését, az EU-s pályázatokon való eredményes részvételt.

Az FTT az OKM-mel, az MRK-val és a MAB-bal egyeztetve további fórumokat kíván működtetni annak érdekében, hogy a Bologna képzés eredményei ismertek legyenek a társadalmi környezetben hazai és nemzetközi vonatkozásban egyaránt. Ehhez olyan kommunikációs kampányt is szervezni kell, amely fórumot teremt minden érdekelt számára. A tervek végrehajtásához szükséges erőforrásokat a szervezetek költségvetésében tervezni kell.

7. Javaslatok

- Az FTT a szakstruktúra változtatását a 3. pontban részletezett módon korlátozottan támogatja. Hiányoljuk a szakok esetében a nemzetközi kitekintést és a munkaerő-piaci tendenciák bemutatását.
- Az FTT ismételten kifejezi, hogy tiltakozik azon jogalkotói gyakorlattal szemben, hogy „saláta” típusú rendeletekben jelenjenek meg alapszak létesítésekre vonatkozó, az illetékes testületeket megkerülő döntések.
- Az FTT a munkaerő-piaci szereplők érdemi bevonásával javasolja a képzési és kimeneti követelmények felülvizsgálatát a szakszerkezet kialakítása részleges lezárását követően.
- Erősíteni kell a Bologna-folyamat nemzetközi dimenzióit, ne szülessen elemzés, döntés az EU rendszereivel való összehasonlítás nélkül.
- A BA/BSc és MA/MSc képzések illesztését célszerű szakbizottságok bevonásával értékelni, az MSc bemeneti követelmények feleljenek meg a BSc/BA kimeneteknek és a keresztmobilitásnál előírható követelmények adjanak lehetőséget a képzési út célszerű megválasztásához. Különösen fontos a munkaerőpiac által kevésbé preferált alapképzésekhez illeszthető piacképesebb mesterképzésekbe való belépés feltételeinek biztosítása.
- Az FTT a legkritikusabbnak látja a tanárképzés és a természettudományos képzés Bologna rendszerű átalakítását és a látható következményeket. E területekkel külön szakbizottsági munka keretében foglalkozni kell és többféle változatot lenne célszerű elemezni. (A tanárképzés átalakításánál továbbra is hiányoljuk az EU-s tapasztalatok értékelését, hatékony modellek /pl. Finnország/ bevezetési esélyeinek vizsgálatát!)
- A központosított felvételi rendszer decentralizálásának lehetőségeit az egyetemi döntéshozatal felértékelésével felül kell vizsgálni, megtartva a központi hallgató követés informatikai hátterét.
- A közös képzések szabályozását felül kell vizsgálni, a MAB követelményeket e területen életszerűbbé téve ösztönözhetnénk a szervezeti racionalizálást eredményező képzési együttműködéseket.
- Az alapképzés tömegoktatás jellege szükségessé teszi a felzárkóztatási és elitképzési módszerek legalizálását és támogatási rendszerének kidolgozását.
- Az intézményi nyelvi képzést intézményen belül és más fórumokon (pl. média) új módszerekkel kell hatékonyabbá tenni a hallgatói érdekeltség erősítésével. (A követelményeken nem szabad változtatni.)

- A munkaerőpiacra kapcsolatos felsőoktatási fórumokat folyamatosan működtetni kell, kommunikációs stratégia kidolgozásával kell gondoskodni a társadalom tájékoztatásáról.
- A felsőoktatás finanszírozásában alapvető átalakítás szükséges, mert a jelenlegi rendszer minőségellenes és nem támasztja alá a politikai szinteken deklarált oktatáspolitikai érvényesítését.
- A felsőoktatási testületek funkció felülvizsgálata szükséges az OECD országjelentéseket összegző tanulmánya tapasztalatai alapján.

A felsőoktatás magyarországi átalakításával eleget tettünk az európai integrációval vállalt kötelezettségünknek, de a további fejlesztési munka a rendszer hatékony működéséhez nélkülözhetetlen.

A demográfiai helyzetből is adódó versenyhelyzet kezelésére alkalmas oktatáspolitikai eszközrendszerét a következő félévben ki kell dolgozni és a tennivalókat a testületeken keresztül egyeztetni kell a felsőoktatási közvéleménnyel.

Dr. Mang Béla
a Felsőoktatási és Tudományos
Tanács elnöke